

Порядок розслідування аварій на виробництві. Загальні положення [1,4,12,40]

Порядок розслідування аварій, під час яких сталися нещасні випадки, той самий, що і під час спеціального розслідування нещасних випадків, і законодавчо регламентується Порядком № 1232 [1,40].

У відповідності до Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві № 1232 *аварія - це небезпечна подія техногенного характеру, що створює на об'єкті, території або акваторії загрозу для життя і здоров'я людей і призводить до руйнування будівель, споруд, інженерних комунікацій, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи завдає шкоди навколишньому природному середовищу* [1,40].

Розслідування проводиться у разі, коли сталася:

1) аварія **першої категорії**, внаслідок якої:

- смертельно травмовано п'ять та більше осіб або травмовано десять і більше осіб;
- спричинено викид отруйних, радіоактивних та небезпечних речовин за межі санітарно-захисної зони підприємства;
- збільшилася більш як у 10 разів концентрація забруднюючих речовин у навколишньому природному середовищі;
- зруйновано будівлі, споруди чи основні конструкції об'єкта, що створило загрозу для життя і здоров'я працівників підприємства чи населення;

2) аварія **другої категорії**, внаслідок якої:

- смертельно травмовано до п'яти осіб або травмовано від чотирьох до десяти осіб;
- зруйновано будівлі, споруди чи основні конструкції об'єкта, що створило загрозу для життя і здоров'я працівників цеху, дільниці з чисельністю працюючих 100 і більше осіб.

Випадки порушення технологічних процесів, роботи устаткування, тимчасової зупинки виробництва засобами автоматичного захисту та інші локальні порушення у роботі цехів, дільниць і окремих об'єктів, падіння опор та обрив проводів ліній електропередачі не належать до аварій, що мають категорію, і розслідуються підприємством в установленому законодавством порядку.

Аналізуючи історію технічного розвитку сучасного суспільства, в тому числі і в рамках єдиного світового співтовариства, можна зробити висновок, що найбільш важкі і небезпечні для людства техногенні аварії можливі і періодично дійсно виникають при наступних напрямках трудової діяльності людини або у відповідних галузях промисловості: військова техніка, в тому числі пристрої запуску ракет і склади боеприпасів; ядерна енергетика; залізничний та автомобільний транспорт; трубопровідний транспорт (газові та нафтові магістралі і т.п.);

морський транспорт та підводна техніка; підприємства хімічної промисловості; електроенергетика; гірнича, і в першу чергу, вугільна промисловість [12].

З метою врахування специфіки галузей економіки, визначення аварій першої чи другої категорії проводиться центральними органами виконавчої влади за погодженням з Держпраці у разі потреби розробляються і затверджуються відповідні галузеві порядки проведення розслідування аварій [4].

Нормативні відомчі документи, що визначають порядок розслідування аварій, інцидентів та інших пов'язаних з ними подій, наведено в таблицях 4.1 і 4.2.

Таблиця 4.1- Нормативні відомчі документи, що визначають порядок розслідування аварій, інцидентів та інших пов'язаних з ними подій

№ з/п	Найменування нормативного документа	Затверджено
1	2	3
1	Інструкція про порядок технічного розслідування і обліку випадків втрат вибухових матеріалів на підприємствах, в організаціях та об'єктах, розташованих на території України	Наказ Держнаглядохоронпраці від 14.09.1993р. № 85 (НПАОП 0.00-5.14-93)
2	Положення про розслідування причин аварій (обвалень) будівель, споруд, їх частин та конструктивних елементів	Наказ Держнаглядохорон- праці та Держкоммісто- будування від 24.04.1995 р. № 85/89 (ДБН В. 1.2-1-95)
3	Положення про класифікацію і порядок розслідування аварій на підприємствах спецхімії	Наказ Державного комітету промислової політики України (ВНД 14-00) (НПАОП 29.6-7.03-00)
4	Положення про класифікацію транспортних подій на підприємствах міжгалузевого промислового залізничного транспорту України, що належать до сфери управління Міністерства транспорту та зв'язку України Порядок розслідування транспортних подій на підприємствах міжгалузевого промислового залізничного транспорту України, що належать до сфери управління Міністерства транспорту та зв'язку України	Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 01.03.2010 р. № 113
	Інструкція про порядок службового розслідування транспортних подій та порушень безпеки руху на залізницях України	Наказ Міністерства транспорту України від 27.04.2001 р. № 259
	Інструкція зі службового розслідування, обліку пожеж та наслідків від них на залізничному транспорті	Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 03.08.2005 р. № 430
5	Положення про розслідування авіаційних подій та інцидентів	Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 26.03.2010 р. № 159
	Правила розслідування авіаційних подій та інцидентів в авіації Збройних Сил України	Наказ Міністра оборони України від 19.05.2010 р. № 256

Продовження табл. 4.1

1	2	3
5	Правила розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами в Україні	Наказ Державної служби України із забезпечення безпеки авіації від 13.12.2005 р. № 943
	Інструкція з службового розслідування, обліку пожеж та наслідків від них на підприємствах цивільної авіації	Наказ Державної служби України із забезпечення безпеки авіації від 14.02.2005 р. № 113
	Правила медичного розслідування авіаційних подій	Наказ Державної служби України із забезпечення безпеки авіації від 05.12.2005 р. № 919
6	Положення про порядок розслідування та обліку транспортних подій на внутрішніх водних шляхах України	Наказ Міністерства транспорту України від 05.11.2003 р. № 857
	Положення про класифікацію, порядок розслідування та обліку аварійних морських подій із суднами	Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 29.05.2006 р. № 516
7	Правила обліку дорожньо-транспортних пригод	Постанова Кабінету Міністрів від 30.06.2005 р. № 538
	Порядок обліку, реєстрації та оперативної передачі інформації про дорожньо-транспортні пригоди, що скоїлись на автомобільних дорогах загального користування	Наказ Державної служби автомобільних доріг України від 28.03.2006 р. № 110
	Положення про службове розслідування дорожньо-транспортних пригод на відомчому транспорті	Наказ Державної служби автомобільних доріг України від 29.07.2005 р. № 304
	Порядок відомчого обліку дорожньо-транспортних пригод	Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 14.11.2005 р. № 600
8	Положення про порядок службового розслідування дорожньо-транспортних пригод на міському електротранспорті	Наказ Державного комітету України: з питань житлово-комунального гос-подарства від 06.07.2004 р. № 129
9	Положення про порядок розслідування підземних пожеж на вугільних шахтах	Наказ Міністерства палива та енергетики України від 12.10.2004 р. № 638
	Інструкція з розгазування гірничих виробок, розслідування, обліку та попередження загазувань	Наказ Держнаглядодохоронпраці від 26.10.2004 р. № 236 (НПАОП 10.0-5.06-04)
10	Інструкція про розслідування і облік технологічних порушень на об'єктах електроенергетики і в об'єднаній енергетичній системі України	Наказ Міністерства палива та енергетики України від 09.06.2005 р. № 255 (зміни від 29.12.2008 р. № 668) (СОУ-Н МПЕ 40.1.08.551:2004)
	Інструкція з обліку та розслідування технологічних порушень у роботі енергетичного господарства споживачів	Наказ Міністерства палива та енергетики України від 04.08.2006 р. № 270
	Вітроенергетика. Розслідування та облік технологічних порушень на вітрових електричних станціях	Наказ Міністерства палива та енергетики України 22.05.2000 р. № 112 (ГКД 341.003.003.002-2000)

Продовження табл. 4.1

1	2	3
	Положення про порядок розслідування та обліку порушень в роботі атомних електричних станцій (НП 306.2.00-2004)	Наказ Державного комітету ядерного регулювання України від 01.12.2004 р. № 184
11	Положення про порядок розслідування та обліку нещасних випадків (у тому числі поранень) і аварій, що сталися з особами рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України	Наказ Державного департаменту України з питань виконання покарань від 20.10.2006 р. № 203
12	Інструкція про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій у Збройних Силах України	Наказ Міністра оборони України від 06.02.2001 р. № 36
13	Положення про розслідування та облік аварій на об'єктах Служби безпеки України	Наказ Служби безпеки України від 05.10.1999 р. № 212

Таблиця 4.2 - Нормативні документи, пов'язані з діями під час ліквідації наслідків аварій та технологічних порушень

№ з/п	Найменування нормативного документа або його розділу, що встановлює класифікацію нещасних випадків (аварій)	Затверджено
1	Правила безпеки і порядок ліквідації аварійних ситуацій з небезпечними вантажами при перевезенні залізничним транспортом	Наказ Міністерства транспорту України від 16.10.2000 р. № 567
2	Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій	Наказ Комітету по нагляду за охороною праці України від 17.06.1999 р. № 112 (НПАОП 0.00-4.33-99)
	Інструкція зі складання планів ліквідації аварій	Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.10.2004 р. № 236 (НПАОП 10.0-5.01-04)
3	Положення щодо планування заходів та дій на випадок аварій під час перевезення радіоактивних матеріалів	Наказ Державного комітету ядерного регулювання України від 07.04.2005 р. № 38
4	Ліквідація аварій та технологічних порушень режиму на енерго-підприємствах і в енергооб'єднаннях. Запобігання технологічним порушенням у електричній частині енергопідприємств і енергооб'єднань і їх ліквідація. Інструкція	Наказ Міністерства палива та енергетики України від 30.12.2004 р. № 847 (СОУ-Н МПЕ 40.1.20.563:20)
5	План реагування на радіаційні аварії	Наказ Державного комітету ядерного регулювання України та Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 17.05.2004 р. № 87/211
	Запобігання і ліквідація технологічних порушень на теплових електростанціях. Типова інструкція	СОУ-Н ЕЕ 08.554:2008

Торкнемося коротко загальних підходів до розслідування аварій в різних галузях промисловості.